

**QORTI CIVILI
PRIM'AWLA
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE**

Illum, 05 ta' Ottubru, 2021

Rikors Guramentat Nru: 1122/2016 AF

Guglielmo Cané

VS

Salina Resort Limited (C14107)

u

Awtorità dwar it-Trasport ta' Malta

u bil-verbal tas-seduta tat-23 ta' Frar, 2017, il-Qorti ordnat il-korrezzjoni fl-isem tas-socjetà intimata li ghandu jaqra "Salini Resort Limited", u l-isem tal-Awtorità intimata ghandu jaqra "Awtorità ghat-Trasport f'Malta"

Il-Qorti:

Rat ir-rikors guramentat tal-attur Guglielmo Cané, li permezz tieghu wara li gie premess illi:

L-esponenti huwa l-proprjetarju tal-fond "England For Ever" u raba' fis-Salini, wara li ghamel kuntratt ta' divizjoni mal-bqija tal-proprjetarji, liema proprjetà hija adjacenti ghal Salini Resorts (qabel maghrufa bhala Coastline Hotel, Salina u Salina Bay Hotel).

Billi l-proprjetà tal-esponenti tgawdi minn servitù ta' passagg minn fuq art ta' l-istess **salina resort**.

Billi b'sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili fl-ismijiet *Clive Simpson noe vs John Saliba noe et* (1663/1994) moghtija fit-22 ta' Gunju tal-2004 (**hawn annessa u mmarkata bhala Dokument A**) u li ghaddiet in gudikat din is-servitù kienet giet konfermata u l-awtur tad-dritt ta' Salina Resorts Ltd kien ikkundannat jipprovdi servitù ta' passagg bir-rigel u bil-karozza.

Billi in konformità ma' din is-sentenza, il-kumpanija Salina Bay Hotel Resort Limited kienet ipprovdi lill-esponenti b'access ghal triq pubblika minn fuq il-proprjetà taghha.

Billi ricentement, f'April tas-sena 2016, waqt xi xogholijiet ta' kostruzzjoni ta' triq gdida fl-istess inhawi, dan l-imsemmi passagg ghat-triq pubblika gie kompletament imblukkat u inutilizzabbli wara li giet skavata l-art u nholoq dizlivell kbir bejnil-passagg u t-triq stess.

Billi ghalhekk l-esponenti ma ghandhu l-ebda access ghall-proprjetà tieghu.

Billi minkejja li l-intimati kienu interpellati sabiex jirripristinaw dan l-access huma baqghu inadempjenti.

Ghaldaqstant kellha ssir l-odjerna kawza.

Intalbet din il-Qorti sabiex:

1. Tiddikjara illi bl-agir taghhom jew min minnhom l-intimati xeklu d-drittijiet ta' l-esponenti meta ghalqu l-passagg li kienet tgawdi l-proprjeta' tar-rikorrenti.
2. Tikkundanna lill-intimati jew min minnhom sabiex fi zmien perentorju li jigi ffissat minn dina l-Onorabbli Qorti jaghmlu x-xogholijiet kollha necessarji sabiex jirreprestaw is-servitu ta' passagg li tgawdi l-proprjeta' tar-rikorrenti.
3. Tawtorizza lill-esponenti, sabiex fin-nuqqas tal-intimati, jaghmlu x-xoghol necessarju taht is-sorveljanza ta' perit nominandi u a spejjez tal-intimati.

Bl-ispejjez u l-ingunzjoni in subizzjoni ta' l-intimati.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat ir-risposta guramentata tas-socjeta' intimata Salini Resort Limited, li permezz taghha gie except illi:

Fl-ewwel lok ghal korrettezza jigi rilevat illi l-isem tas-socjeta' eccipjenti huwa "Salini Resort Limited", u mhux "Salina Resort Limited". Jekk tintalab korrezzjoni ghal dan, m'hemm ebda opposizzjoni.

Fit-tieni lok, fil-mertu s-socjeta' esponenti ma hijiex responsabbli ghad-disturb fil-passagg li jgawdi l-attur, stante li tali passagg gie disturbat mill-Awtorita' dwar it-Trasport meta ghamlet ix-xogholijiet tal-Coastroad tas-Salini, billi gie kkrejat dizlivell fit-triq, sabiex effettivament il-passagg gie bblukkat u b'hekk s-socjeta' esponenti ghandha tigi liberata minn kull responsabilita' bl-ispejjez.

Ir-referenza ghas-sentenza ta' din il-Qorti tat-22 ta' Gunju, 2004, fl-ismijiet *Clive Simpson ghan-nom u fl-interess tal-assenti Giorgio u Maria Theresa Carré, Giovanna u Franca Carré, Gulielmo u Tina Carré u Giuliana u Gianfranco Ferretti vs John Saliba ghan-nom u fl-interess ta' Salina Bay Hotel Limited u Nazzareno Vassallo u Winston Zahra ghan-nom u fl-interess ta'*

Island Hotel Limited, Citazzjoni Numru 1663/1994 hija ghal kollox superfluwa ghax is-socjetà esponenti (gja Salina Bay Hotel Limited) kienet provdjet il-passagg kif deciz fis-sentenza msemmija u kwindi ma fadal xejn x'jigi inforzat in kwantu jirrigwarda l-istess sentenza. Dal-passagg ghadu hemm sal-lum.

Il-passagg li l-atturi qed jilmentaw li gie bblukkat, gie bblukkat fil-parti li ma tappartjenix lis-socjetà esponenti, u kwindi r-ripristinament rikjest ma jistax isir mis-socjetà esponenti.

B'hekk, in kwantu jirrigwarda s-socjetà esponenti, it-talbiet attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjez.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat ir-risposta guramentata tal-Awtorità ghat-Trasport f'Malta li in forza taghha gie exceptit illi:

Preliminarjament, hemm il-htiega li ssir korrezzjoni fl-okkju sabiex isem l-esponenti jaqra "Awtorità ghat-Trasport f'Malta".

Fuq bazi preliminari wkoll, l-Awtorità esponenti mhijiex il-legittima kuntraddittrici sabiex tirrispondi ghat-talbiet tar-rikorrent.

Fuq bazi preliminari wkoll u minghajr pregudizzju ghas-suespost, ir-rikorrent irid igib prova tat-titolu u/jew jedd li dwaru qieghed jivvanta l-allegazzjonijiet u l-pretensjonijiet tieghu.

Minghajr pregudizzju ghas-suespost, ir-rikorrent ghandu jgib prova li l-access li ghalih qieghed isir referenza huwa wiehed legali u sanat bil-permessi kollha necessarji.

Minghajr pregudizzju ghas-suespost, l-allegazzjonijiet u l-pretensjonijiet migjuba fil-konfront tal-Awtorità esponenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez.

Rat il-verbal tas-seduta tat-23 ta' Frar 2017 fejn il-Qorti ordnat il-korrezzjonijiet tan-nomenklatura taz-zewg intimati u b'hekk l-eccezzjonijiet preliminari fir-rigward gew sorvolati.

Rat l-atti tal-kawza 1663/94 allegati ma' din il-kawza.

Rat l-affidavit prodotti u noti u dokumenti esibiti.

Semghet xhieda viva voce.

Accediet fuq il-post mertu tal-kawza.

Semghet lid-difensuri jittrattaw il-kawza.

Rat li l-kawza thalliet ghas-sentenza.

Ikkunsidrat illi permezz ta' din il-kawza, r-rikorrenti qiegħed jitlob lill-intimati jew min minnhom sabiex jirripristinaw passagg li jwassal mill-proprjetà tieghu għal triq pubblika, liema passagg huwa jsostni li gie mcaħhad minnu minħabba xogħolijiet imwettqa mill-Awtorità intimata. Is-socjetà intimata tikkontendi li l-obbligu tagħha li tipprovdi passagg wettqitu meta cediet parti mill-art tagħha għalih, filwaqt li l-Awtorità intimata tikkontendi li r-rikorrenti għandu jgħib prova tat-titolu tieghu fuq l-access vantat u li tali access għandu jkun legali u sanat bil-permessi.

Jirrizulta illi r-rikorrenti huwa proprjetarju ta' fond "England for Ever" bir-raba mieghu, adjacenti għall-proprjetà tas-socjetà Salini Resort Limited u cioè l-lukanda illum magħrufa Salini Resort, qabel magħrufa bħala Coastline Hotel u qabel dan bħala Salina Bay Hotel.

Il-kawza odjerna hija "*actio manutentionis*" a tenur tal-Art. 534 tal-Kap. 16 (Kodici Civili) li jipprovdi testwalment illi:

"Kull min, waqt li jinsab fil-pussess, ta' liema xorta jkun, ta' ħaġa immobbli, jew ta' universalità ta' ħwejjeġ mobbli, jiġi mmolestat f'dak il-pussess, jista', fi żmien sena mill-molestja, jitlob li jinżamm f'dak il-pussess, basta li ma jkunx ħa b'idejh dak il-pussess mingħand il-konvenut bi vjolenza

jew bil-moħbi, jew ma jkunx kiseb mingħandu dak il-pussess b'titolu prekarju."

Huwa ormai ben stabbilit fil-gurisprudenza ta' dawn il-Qrati li sabiex din il-kawza tirnexxi, l-atturi ghandhom iressqu dawk il-provi necessarji sabiex jistabilixxu l-elementi tagħha u cioè i) il-pussess ta' haga immobbli jew ta' universalità ta' hwejjeg mobbli; ii) l-atti li jikkostitwixxu l-molestja għal dan il-pussess; iii) il-proponiment tal-azzjoni fi zmien sena mill-molestja; u iv) li l-attur ma jkunx ha l-oggett bil-vjolenza jew bil-moħbi.

Il-pussess huwa deskritt f'artikolu 524(1) tal-Kodici Civili bhala 'd-detenzjoni ta' haga korporali jew it-tgawdija ta' jedd, li tagħhom tista' tinkiseb il-proprjetà u li wiehed izomm jew jesercitah bhala tieghu nnifsu'.

Illi huwa minnu li Artikolu 534 jipprovdi li l-azzjoni ta' manutenzjoni jista' jressaqha min *'jinsab fil-pussess ... ta' haga immobbli'* u dan il-pussess jista' jkun *'ta' liema xorta jkun'*, izda dan ma jfissirx li d-detenzjoni hija bizzejjed sabiex tirnexxi din l-azzjoni u dan għaliex detenzjoni mhijiex pussess. Kemm dan il-pussess *'ta' liema xorta jkun'* ma jinkludix ukoll id-detenzjoni huwa car mill-artikolu ta' wara dwar l-azzjoni ta' spoll li jsemmi kemm il-pussess *'ta' liema xorta jkun'* kif ukoll id-detenzjoni biex juri l-azzjoni ta' spoll jista' jressaqha wkoll id-detentur (Costantino Borg vs l-Eccellenza Tieghu t-Tabib Dottor Alexander Cachia Zammit noe, deciza minn din il-Qorti diversament presjeduta fit-8 ta' Ottubru 2004).

Jinsab mghallem ukoll illi tnejn huma l-elementi bazici tal-pussess – dak materjali konsistenti fil-poter ta' fatt fuq il-haga u dak intenzjonali konsistenti fl-animus tal-pussessor li jgawdi d-dritt fuq xi haga bhal li kieku hu kien proprjetarju tagħha – *animus et corpus; corpus possessionis et animus possidenti vel animus domini*. Mhux bizzejjed li jkun ezercizzju bil-bona grazzja jew tolleranza (Carmelo Caruana et vs Orsla Vella, deciza mill-Qorti tal-Appell fit-13 ta' Marzu 1953).

Ukoll, din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza tagħha fl-ismijiet George Camilleri vs George Bonello, deciza fl-20 ta'

Ottubru 2005 ghamlet riferenza ghal dak li jghidu l-awturi Taljani dwar l-element tal-pussess:

"L-awtur Taljan Alberto Trabucchi ("Istituzione di Diritto Civile" CEDAM 1999) jiccita l-artikolu relattiv mil-ligi Taljana li jirrizulta simili ghal dak fit-test Malti: "Il possesso e' definito dall'art 1140 come un potere sulla cosa che si manifesta in un'attività corrispondente all'esercizio del diritto di proprietà o di un altro diritto reale" (pagina 455). Imbaghad ikompli jispjega d-distinzjoni bejn pussess u detenzjoni abbazi ta' l-animus; "È l'animus, dicevamo, che distingue le due figure del possessore e del detentore, mentre l'uno e l'altro appaiono in un uguale rapporto di fatto con la cosa. Si ha detenzione quando manca l'animus di esercitare la proprietà o altro diritto sulla cosa. Nella posizione del detentore rispetto alla cosa esiste l'implicito riconoscimento di una preminente posizione altrui, e in qualche caso di una propria dipendenza da quella ... Si avrà detenzione e non possesso in chi tiene la cosa ...d) nell'interesse proprio del detentore per esercitare un diritto personale sopra la cosa altrui (conduttore della cosa avuta in locazione, comodatario, ecc)".

Francesco Galgano ("Diritto Privato", CEDAM, 1988) ukoll jenfasizza l-importanza ta' l-animus meta jghid "Occorre, per essere possessore, l'animo o intenzione di possedere (per i romani: animus possidendi), ossia l'intenzione di comportarsi come proprietario della cosa ... Non è, invece, possessore chi detenga la cosa per un titolo (ad esempio, per contratto di locazione, o di affitto o di noleggio) che implichi riconoscimento dell'altrui della cosa" (pagina 130)".

Ukoll Andrea Torrente u Piero Schlesinger ("Manuale di Diritto Privato" Giuffrè, 1985) jaqblu li l-animus hu dak li jiddistingwi pussess minn detenzjoni (pagina 387) u jghidu: "La detenzione – che è la situazione possessoria base – consiste nell'aver la disponibilità di una cosa, ossia nell'aver la possibilità di utizzarla (corpus) tutte le volte che si voglia, senza bisogno di superare ostacoli seri e duraturi, pur riconoscendo (animus detinendi) che essa è di altri, cui

si deve render conto dell'uso del bene (così, ad es., detentori sono il conduttore, il commodatario, ecc.)”

Fid-dawl tal-principji hawn fuq enuncjati, il-Qorti ezaminat bir-reqqa l-provi kollha prodotti. Jirrizulta ampjament pruvat li r-rikorrent igawdi jedd ta' passagg mill-proprjetà tieghu ghal fuq it-triq. Dan il-jedd ta' passagg kien essenzjalment servitù fuq l-art illum tas-socjetà Salini Resort Limited. Dan il-passagg gie gudizzjarjament konfermat mis-sentenza fil-kawza 1663/94 CFS deciza fit-22 ta' Gunju 2004.

Winston Zahra, Direttur ta' Island Hotels Group li kienet qabel proprjetarja tas-Salina Resort jixhed illi wara dik is-sentenza gie deciz illi l-boundary wall tal-lukanda jigi spustat sabiex l-access ghar-rikorrenti kien possibbli minn art tal-lukanda stess però barra mill-boundary wall taghha (xhieda a fol. 67). L-istess jikkonferma Shaun Legault li kien xtara l-lukanda fl-2014 (xhieda a fol. 69) u Nazzareno Vassallo li kien sid il-lukanda sal-2009 (fol. 78). F'dawn ic-cirkostanzi l-Qorti tqis ukoll illi infatti, sakemm inbdew ix-xogholijiet fit-triq biswit, ir-rikorrenti ma kellu ebda diffikultà fl-ezercizzju tal-jedd ta' passagg. Infatti r-ritratti esibiti datati wara s-sentenza tat-22 ta' Gunju 2004 jirrispekkjaw il-pjanta Dok. NV a fol. 101 tal-process 1663/94 li a tenur taghha kellu jinghata l-access.

L-ezistenza tal-passagg recentement tirrizulta mir-ritratti mehuda mill-gholi u esibiti in atti a fol. 88 et seq. Il-Qorti tifhem illi l-passagg ma jirrizultax mir-ritratti anterjuri ghar-raguni li saz-zmien meta giet zviluppata mill-gdid il-lukanda, l-access kien jigi ezercitat 'l gewwa mill-konfini tal-lukanda.

L-Awtorità ghat-Trasport issostni illi l-passagg illum ghaddej minn fuq proprjetà tal-Gvern. Din il-Qorti tqis illi fil-kuntest tal-procedura odjerna fejn rikorrenti jehtieglu jipprova pussess "*animo domini*", haga din li fil-fehma ta' din il-Qorti, r-rikorrenti r-nexxielu jaghmel, dan huwa r-relevanti.

Dwar il-molestja fil-pussess il-Qorti tirreferi ghas-sitwazzjoni prezenti tal-inhawi, kif jidher car fir-ritratti esibiti u kif kellha okkazzjoni tikkostata l-Qorti stess waqt l-access. Ix-xogholijiet esegwiti kkrejaw dizlivell konsiderevoli bejn l-izbokk tal-passagg

u t-triq pubblika, dizlivell li permezz tieghu l-access għall-passagg mit-triq gie rez impossibbli.

Finalment, għal dak li tirrikjedi l-ligi f'terminu mpost, jirrizulta illi x-xogholijiet lamentati nbdeu fl-1 ta' Frar 2016 (ara commencement notice esibit in atti a fol. 111) u l-kawza odjerna giet intavolata fit-12 ta' Dicembru tal-istess sena. B'hekk il-vot tal-ligi gie sodisfatt.

Għaldaqstant il-Qorti taqta' u tiddeciedi billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-Awtorità għat-Trasport f'Malta u tilqa' l-eccezzjonijiet ta' Salina Resort Limited,

1. Tilqa' t-talbiet ta' Guglielmo Cané u tiddikjara illi bix-xogholijiet imsemmija, l-Awtorità għat-Trasport għalqet il-passagg li kienet tgawdi l-proprjetà tar-rikorrenti;
2. Tilqa' t-tieni talba u tikkundanna lill-istess Awtorità teffettwa x-xoghol kollu mehtieg sabiex jigi ripristinat il-passagg u għal dan il-ghan tipprefigi terminu ta' tlett xhur mil-lum. Fin-nuqqas ir-rikorrenti qieghed jigi awtorizzat jeffettwa huwa stess ix-xogholijiet mehtiega a spejjez tal-istess Awtorità. Għal dan l-iskop il-Qorti tahtar mil-lum lill-Perit Mario Cassar li għandu jissorvelja x-xogholijiet.
3. It-talbiet fil-konfront ta' Salina Resort Limited qed jigu michuda.

L-ispejjez tal-kawza jithallsu mill-Awtorità għat-Trasport f'Malta b'dana però illi l-ispejjez ta' Salini Resort Limited jithallsu minn Guglielmo Cané.

IMHALLEF

DEP/REG